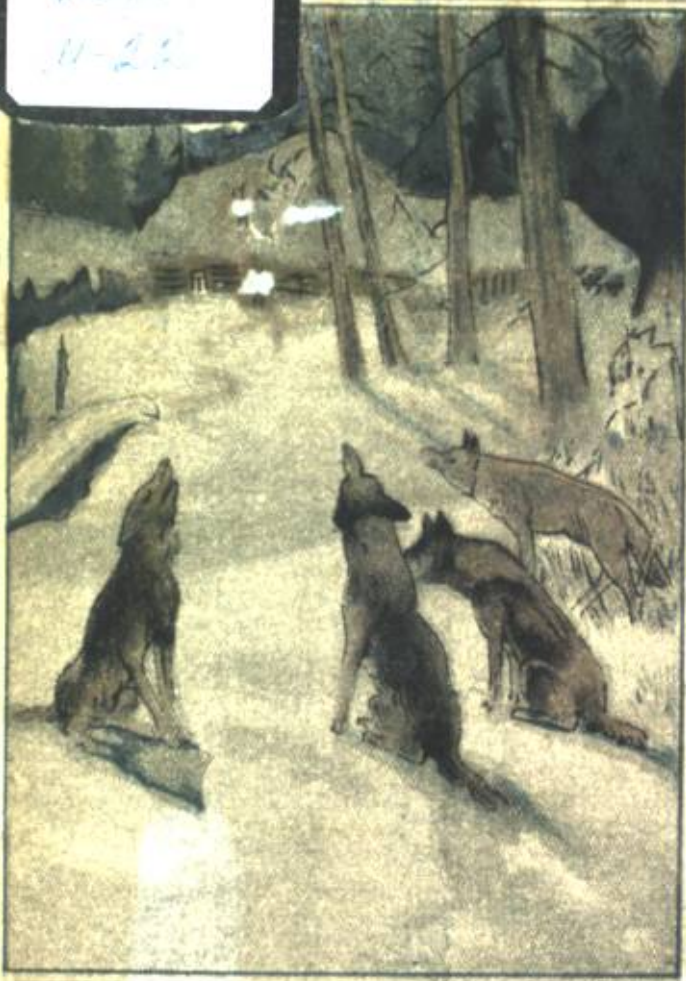

11-23

D. MAMIN
SIBIRJAK

STUDENOJDO OBSTOO

QBRDЪЗMAMBAS 1939

Kupt

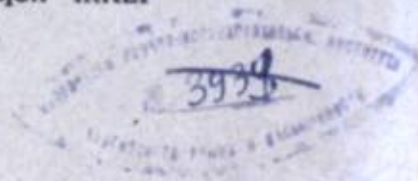
M 22

D. MAMIN-SIBIRJAK

STUDENOJDO QBŞTOO

Syrettery E. LISSNERDIKI
Qotorqon IRKLI

QBRQJYZSTAN MAMLEKETTİK BASMASY
FRUNZE 1939 QAZAN

QBRQJYZSTAN MAMLEKETTİK BASMASY

QBRQJYZSTAN 216 muqallim, 107
mektep bolup, anda 7041 qana
qoqult. Bizde 1768 daqab
mektep ishtep, alarda oqup çat-
qan malarday sanb 328.800 ge
çetti. Bul kicinekel esyş emes.
Mındaj madaniş esyşty ec qan-
daj kapitalistik olke silgen
emes çana bilseiti.

Biz çetişilgen ijgılikterge ci-
renip tim turup qalınajabz. Ijgi-
likterdi oqo seter çıqoo ycyn
kyreşebz. Ar bir çanb çetişken-
dikter bizdi ulam çanb ijgılik-
terge çetişyuge çeqtandırat.
Oşonduqtan, biz ezybyzdyn ijgi-
likterimizdi beigileş menen bir-
ge, kemcilerimizdi da acıq-aj-
qan keryyge, alardı ez usaq-
çannda çojı bilıyge tişseiz.

С/2038

6895.

Библиотека Иркутского Филнафа
Академии Наук СССР

1

Cal özynyn pee çapna qojuloğan taqtajında, tylögen vuşu terisinen tigilgen eski tonun çamьньр çatat. Kyndyn erte-kec ekenin bilgen çoq, al bile da almaq emes ele, sevevi asman kecee kecten veri çer qaptaçan kyzdyn bulutuna cymkөлүр turçandьqtan kyndyn şoolasь bir qanca kecigivireek tijdi. Anьn turçusu kelgen çoq: yj muzdaq ele, bir necen kyndөн veri anьn arqa-mojunu çana qolu-butu sьzdajt. Anьn uqtaçьsь da kelwejt, çatqan vojdon epter ele uvaq ötkөryuny ojlodu. Anьn ec bir şaşьla turçan işi da çoq ele.

Anь, aqьгьп oçana eşikti qьсьratqan davьş oçottu, — bul, uşul yjde on çьldan veri çaşaçan kicireek ala, vogul iti, Muzgarko volucu.

— Senin sazajьндь verejin Muzgarko i — sen bir az tьrmalar tur — dedi qьңьгьльр cal.

It bir qanca ubaqьttan kijin ɵzynyn buttarь menen eşikti tьrmaloonu toqtottu ҫana ajanьc-tuu, sozuңqurap qьңьsladь. Seni qarьsqьr ҫer ketseci ьlajьm i — dedi cal ordunan ҫaj turup ҫatьp. Al qaraңoьda eşikke ҫaqьndap keldi, eşikti actь ҫana al emi ɵzynyn arqa mojunu sьzdaoьandьoьь, emne ycyn it qьңьslaоandьoьь, vardьoьь tuşyndy. Acьloьan eşikten keryuge mymkyn voloьon ҫerdin vardьoьь qar menen cymkɵlgɵn volucu. Oova, al emi avada mamьq qardьn viroьanaqtap imerilip tuşyp ҫatqanьn acьq kɵrdu. Yj qaraңoь ele, qardьn ҫarьoьь menen vaarь kɵrynyp turat: darijanьn arь ҫa-oььndaоьь arsaqtaloьan toqojlor volsun, ҫamalоja tolqur qaragьңqь ɵңgɵ kirgen darija ҫana darijaоja tegerek vasqьc sьjaqtanьp kirip turoьan taştuu tumşuq, vaarь kɵrynyp turat.

Aqьlduu it, acьloьan eşiktin aldьnda oturup ҫana eesine ҫanьp turoьan aqьlduu kɵzdɵry menen qarap turat.

— Itinin ҫaldьraоjan tilsiz surooloruna cal, — demek vaarь bytty! — Tuuоjanьm emi ecteke qьla albajььң... bytty, ketti — dep ҫoor qajtardь.

It qujruоjun ҫьjpaңdatьp ҫana ɵzynyn eesin оjana qarşь ala turoьan syjkymdyy qьңьslaşь menen aqьrьn оjana qьңьгьльр qojdu.

— Iş bytty, ketti, emi emne qьlasьң, Muzgar-ko! Bizdin suluu ҫaz bytty, emi yңkyrgɵ kirip ҫatabьz. Bul sɵzdɵn kijin Muzgarko ҫeңil оjana sekirip, eesinen murda yjgɵ kirip ketti.

— Sen qьştь syjвojsyңьvy ja? — Saоja qьş ҫaqpajьv? — dedi cal taştan ҫasalоjan pecin ҫa-oььp ҫatьp.

Pectin icinde albuuttap kyjgɵn ҫalьn oşol cal uqtap ҫatqan taqtajьn ҫana yjdyn bir bur-cun ҫarьq qьlat. Qaraңoьdən yjdyn ьstalоjan, qajьsь bir kɵgɵrgɵn ҫerlerinin ҫьoьactarь, bureqa ilinip qojuloьan tor, soоjulup bytpɵgɵn ҫaңь lap-talar,¹ bir qanca tьjьn cьcqan terileri ҫьoьac ilgekterde asььp turat, vaarьnan ҫaqьnьraaq ireңi qorqunuctuu cactarь aоjarоjan, bykcyjgɵn calдьn oturoьanь, kɵrynɵt. Al ireң bir ҫaqtь vet al-oьandaj ele, anьn, aоьp tuşkɵn sol kɵzy şişik vasqan qavaоьь menen ҫavььp turat. Oşondoь bolso da, ҫijirkenictiktin bir velygyn aоjarоjan saqalь ҫaap turat. Muzgarko ycyn cal suluu da,

¹ Iarьta — ҫьqactьn qavьoььnan toquloьan keric.

suluu emes da volucu. Cal pecti çaоър vol-
оуца таң да аоарър атыр qaldь. Qыстын qараң-
оълуу uзақ таңь атть, көрынвөгөн кун өз шоо-
ласьн көрсөтуугө eringensip turdu. Yjdyn icinen,
yjdyn arqь duvalьn, oог qalьn taqtajdan çasal-
оған sozulup turoған кең sekini көруу да qыьn.
Balьqтын tarsьldaоъьnan captaloған çaloъьz tere-
ze, араңдан zoroоо çarьq verip turat. Muzgarko
eşikтин aldьnda oturup, kee kezde оана qujru-
оун шыраңdatьр savьrduuluq menen eesin
vajqар turdu. Biroq ittin savьrduuluоунun da
cegi volot, oшentip Muzgarko aqььn оана
qьншыladь.

— Şaşpa, toqtojtur, ylgyrөsyn, — dedi cal
suu qujulоған соjun qazanьn otqо çaqьndatьр
çatьр.

Muzgarko uzun tumşuqtuu vaşьn astьnqь
eki ajaоьna qojup çatqan vojdon, eesinen
közyn aloған çоq. Oшondo cal eski cerkenin
ijnine arta çamьnoған kezde, it qubаньctuu
yгyp, eşikke qaraj çyгyгyp cьoъьр ketti.

— Mьna qaracь, belim yc kьndөн veri oоrujt—
dedi cal — iti cьojar aldьnda — qaracь, ojlоo-
numdaj ele avanьn vizuloғаньn көг. Qardьn
vuroғанaqtар çaaoғаньn qara...

Bir ele tyndyn icinde ajlanаньn vardьoъь byt
өзгөrup ketiptir: toqoj çaqьndар qaloғandaj
көrynөt, darijalar tarьoғandaj, qыстын buluttарь
çer menen çer volup, qaraoғaj çana pixta çь-
oçactарььn ucuna iline çazdaoғandaj көrynөt.
Degi oшol көrynüş avdan qajoъьлуу ele, mamьq-
tanьр çaaoған qar, asmanda ajlanьр çana ec
bir davьşşьz toqoғon çerge tyşyp çattь.

Cal art çaоьna qajьььр өзynyn yjynyn
artьn qaradь, yjynyn artьnda sasьoған saz çana
аньn ystyn qaptaoған qatuu saz cөptөry көryndy.
Kicine, kicine zykykter menen bul sazьq
çer elyy kilometrge cejin sozulup çana calьn
yjyn vardьq tiricilik dyjnөsynөн ajььр turar
ele. Caloға өзynyn yjy avdan kicinekej volup,
tyn icinde çerge kirip ketken sьjaqtаньр кө-
ryndy! Suunun cetine qajьq cьojarььр qo-
julоған volucu. Eñ vaştар Muzgarko qajьqqa
sekirip kirdi da, aldьnqь vuttарь menen
qajьqтын cetine tajanьр oturup aльр, darijanьn
çоoғoғu çaoъьn көzdeј, sozulup cьoъьр turoған
tumşuqqa aqьraja qarар, aqььn оана qьншылар
qojdu.

— Emnege mьnca erte qubandьn — dedi
acuulanьр cal. — Şaşpa, balkim ecteke çоq cьojar.

— It bir neme vardıoyn bildi da daoıy qıñ-
şyladı: al suunun ajlanasyna taştaloıan tordun
vatır vara çatqan qalqıoıyсын көрду. Qajıyq
darııanyn şeegi menen çoıoııu qaraj zırıldar
vara çatat. Cal tik turır alır, qolundaıy taja-
oıyna tirelip turır, qajıqtı aloıa syıur vara
çatat. Cal da ittin qıñşylaşynan, olıo vardıoıyn
bildi. Tor сын ele suıoıa cөгур turat, qajıyq
çaqındar varoıanda oıana cıoıac qalqıoıyctar
tөmөн tartır ketti.

— Bar eken, Muzgarko...

Tor darııaoıa arta salınoıan icke arqandan
çana icke şoonalardan çasaloıan çana qajırma
çıpterınen quraloıan. Ar bir çıptın ucına өtkyr
qajırmaqtar taıoıoıan. Cal, tordun butkөн
çerıne çaqındar kelıp, tordu aqırın oıana
qajırqa cıııaj vaştadı.

Olıo çaqırş voldu: eki coı siga, bir qanca
sudaktar, өrdөkvaş çana veş daana sterlıjaddar
cыqtı.

Өrdөkvaş coı voloıonduqtan, anı menen
көр uvara volıuoıa tuıra keldi. Cal өrdөkvaştı
aqırın oıana qajırqa çaqındatır keltırıp, anı
өzynyn tajoıy menen esın oodara captı da,
anan syırөp cыqtı. Muzgarko qajırqtın vaşında

oturup alıp, eesinin işin avdan kəniyl qojup qarap turdu.

— Sterljaddь çaqşь kərəşnyu?— dep cal aça valıqtь kərəştyr ereğıştirdi. Balıq qarmaşandı bilbejsin... şaşpaj turoşun, bygyn valıqtan sorpo qajnatavız. Qajırmaqqa qaraşanda, torşo valıq kər tyşet. Azır al ajlampıraş qıştooyeyn coşulat, biz bolsoq anı ajlampıradan qarmar alavız: vardıoşь vizdiki volot. Şyr emi şıraq çaşır valıq soşuşıa varavız. Şyr emi yjge! Sudaktardь ilip qojovuz, qıroşatavız, andan kijin soodagerlerge sataavız.

Cal çazdın vaşınan tartıp ele valıqtь zapas qıldı: bir völygyn kyngə qıroşattь, ikinci bir völygyn yjündə ilip qıroşattь, qaloşan völygyn quduq şıjaqtıu tereş cıñqıroşja saldı; al cıñqıroşja salınışan Muzgarkonun azıoşь volucu. Caldın qolunan şı voju çanı valıq yzylyucey emes, tuzdooyeyn anın tuzu şjana kemeil volucu çana nanı da azırqıdaj ar qacan tavılp turucu emes. Aşja zapastь bir qıştan ikinci qışqa çeterlik qılp qaltırıp ketişey.

Cal itine, — çaqın arada kervender kelet — dep tyşyndyrdu. — Bizge tuz, nan çana mı-

tyqqa darı alıp kelişet. Мына Muzgarko bizdin yjvyz bolso, eskirip urap vara çatat, — dedi.

Kyzgy kyndər qısqa. Cal özynyn yjynyn ajlanasında toqtoosuz çyryp, çə al çerin, çə bul çerin oşdor, qıştan çaşır şıoşьp ketyu yeyn dajardanıp çyrdu. Yjynyn bir çerinen tox əşyr şıoşьp, ikinci bir çerinin şıoşactarь cirigen, yeuncy bir burcu birotala cəşyr tyşkən çana qulaj turoşan avaloşja çaqın. Çanı yj turoşuzup alıuşıa alda qacan ubaq çetken ele, biroq çaloşьz qolunan ecteke kelbejt.

— Eptep-septep qıştan qıjnalıp çatıp şıoşьp ketermin, — dep cal yjdyn dubaldarın baltasь menen urşular, özyncə syjlonyp çyrdu. — Мына emi kervender keler, anan oşondo...

Toşon darijaşja qardın tyşyşy, caloşja kervenderdin etə turoşan birinci çolun oşlonttu. Cal şı maalına bir çolu şjana adamı kərə turoşan. Bul çənyndə anın oşloşo çəny var ele.

Muzgarko eesinin ar bir səşyn çaşır vajqaj turoşan çana „kervender“ degen səşdy uqqan sajn darijanın çoşoru çaoşьna qarap, „teetigi tumşuqtun ar çaoşьnan kervender kelet“

degen sьjaqtuu şattanьp, qьňşыlap qojo turojan.

Yjgө çalçaştьrьlyp çapьz ojana saraj salьnojan, al çazьnda çalça qampa, qьşьnda bolso mьnda kele turojan kervender tynөp cьojuucu yjy volo turojan. Qьştьn ajazьnan attardь saqtoo yeyn, cal kyzdөн tartьp oşol sarajdьn çanьna pıxtanьn çaş çumşaq cьp-рьqtarьnan соң qьlyp dıbal ajlandьrьp ala turojan. Oor çoldo attar carcaşat, terdeşet, suuq şamal sooçot, ajьrqa kyn cьoçardaçь şamal. Mьnda qandaj şamaldar volot! Mьndaj şamalça vaq daraqtarda turuştuq vere alyş-rajt, butaqtarьn çazьnda ar tyrduy quştar ueup kele turojan çьluu çaqqa ijет.

Cal çumuşun bytyryp, yjynyn terezесinin çanьnda çatqan dөngөckө oturup alyp, tereң ojojo vattь. Iti da anьn ajaq astьna oturup alyp, özynyn aqьlduu vaşьn çaldьn ajaçьna çөлөdy. Cal emneni ojloodu?

Birinci qar anь ar dajьm quvandьrat çana qajçьboja da salat, cal, teetigi Studenoj darijaş-açьp cьqqan toonun arqasьnda qalojan өtkөndөgylөrdy estedi.

Al çaqta çaldьn өз yjy, yj bylөөлөry çana

tuoçandarь var ele, azьr alardan ec kimisi qalojan çoq. Al vardьoçьn vaşьnan өtkөrdy; al өlyp qala turojan bolso, vetin çaar qojuucular da volvoj qalat. Qarçьanda çalçьzdzьqтьn azavь aj, mьnda tegeregiңdin vaarь qaptaçjan toqoj, tybөlykke bytkөн tьnctьq, syjлөşyygө ec kim çoq. Çalçьz ojana vel vajlarь: it. Cal anь adamdan da artьq çaqşь көryucey. Çaldьn vel vajlarь ele oşol emespi, it da çaldь çaqşь көryucey. Muzgarko uuda çyrgөndө өзyn eesi yeyn qurman qьlojan ubaçь bir ojana çolu voloçon emes, anь — vaatьrлөçь yeyn eki çolu ajuu çajnar qojçon volucu.

Cal itinin çonun sьlap turup, — Muzgarko, sen emi qarьp çaldьң ojo, — dedi. Çonuң qarьşьqьrdьqь sьjaqtuu typ-tyz volup çaldь çana tişterin moqodu, көzdөryң tunardь... Ex, cal, cal, seni emi qьşьnda qarьşьqlar çep ketet! Bizge — ekөөvyzdyn өlymyvyz çaqьn çaldь, emi өlyygө da maqul ele. Al eesine vardьq denesi menen qьşьlyp, ajanьctuu tyrdө көzdөryң çumdu. Cal bolso tьnc ojana oltur-çjan vojdon tunarçjan darijanь, bьraaqqa, bьraaqqa sozulçjan dylөj toqojlordu, Studenoj darijaş-ньn arçaçьnda araң ojana bylbyldөgөн toolordu,

toqson denizdin meltiregen ucu qıyırın qarap olturdu. Al qıymılsız, ynsız, sözsüz çana özünün qarılıq sanaasına batqan tereñ oju menen termelip olturdu.

Cal мьна эмне çөnyндө ojлodu:

Al Kolve darijasъ воjundaçъ dylөj toqojdoçju Calpan qıştaqcasında tuulup östy. Bul çer dylөj, toqojluq, egin öspөj turçan çer ele, andaçъ muzıqtardın kee biri mergencilik qılr, keeleri toqoj açızır, keeleri valıq qarmar kın ötkөryşcy. Qıştaq, Cerdьnskiј çeeгиндеgi vardıq qıştaqtar sьjaqtuu çardь volucu çana bul qıřtaqtaçьlardın көvy vaşqa bir çaqtarçja iş izdep ketişcy: Usoliedegi tuz qajnatuu өnөr çajlarına, Viřera darijasьnın воjunda sal açızuu işterine, anda toqoj өndyryycylөр tarавьnan kilejgen varçalar çasaluucu Kama darijasъ воjundaçъ temir zavoddoruna ketişcy.

Al kezde caldın çaş caçъ ele, anь qıştaqta Eleska Şişmar деп атаşcy,—vardıq yj vylөesy Şişmarlar volucu. Eleskanьn atasъ ar dajьm mergencilik qılcu çana Eleska atasъ menen bala kezinde ele Kolvanь vasьr cьqqan. Al atasъ ekөө qara boorlordu da, tьjndь da,

kekilikti da, vıçunu da çana ajuunu da, эмне tuş kelse oşonu atьr alьşcy. Alar yjлөrynөн cьqqan воjdon eki-yc çuma uuda çyryşcy.

Andan soң Eleska coңojdu, yjлөndy, oşentip Calpanda özünün yjyндө çaşadь, özy volso vařtaçьsındaj ele mergencilik qıldь. Aqьrındar oturup Eleskanьn өз yj vylөesy өөrcyj vařtadь,—eki uulu, eki qızь voldu; al valdar östy çana atalarьnın qarçjan kezinde bel voluuçja tajançjan kezi ele. Biroq xolero qaptaçjan cьь Eleskanьn yj vylөesyn alьp ketti...

Bul qajçьlıuu uvaq, al vaşqa mergenciler arteli menen tooçjo vıçju uuloocjo ketken kezde voldu. Al ketkende vala-caqaluu ele, andan qajtьr kelgende vaarьnan açьrap, qoqoloj qara vařь qaldь. Oşol kezde Calpandın elinin çarьmь qьgьlr ketti: xolero Kama menen Kolvaçja çajьlr ketti, anda calpandıq muzıqtar çьçac açızuu işine ketken ele. Alar özdөry menen qoşo qorqunuctuu oçunu ala varьştь, al oçru kişilerdi cөp çarqandaj qьlr qьgьr saldь.

Eleska көp uvaqqa cejin qajçьgьr çyrdu, biroq ikinci çolu al yjлөnbөdy: açja ikinci çolu yj vylөө tyzyygө uvaq ötyp ketken ele,

Al oşentip, çalşyız vojdon qaldy çana başta-
şyşyndaj mergencilik kesibin qyldy.

Toqojdo konyldy volucu, anyn ystynø
Eleska mýndaj turmuşqa avdan konygyp da
qalşan ele. Mýna emi any bir balaket qurcady.
Al ajuunun yñkyrynø tyşyp alyp çajlap kele
çattý, cal andan bir aňdy kerdy da Serdyneda
ajuunun terisine veş som tölajt dep, aldyn ala
ojlop qojdu. Al aňşy çaa çana qançar menen
birinci çolu şana sýqqan çoq, biroq bul çolu,
any çolu volvoj qaldy: Eleskany bir butu
tajyp ketti da, ajuu anyn ystynø oturup aldy,
raşymşy çyrtqýe, mergencini esin oodara
mýşyp saldy, tamaný menen bir çaq betin
qyşajta capty.

Eleska toqojdon arañdan zoroşo degende
çyşyp oturup yjynø çetti, mýnda anyn taanyş
tavýv çarým çylda zoroşo alyqtýrdy; mergenci
tiryu qaldy, biroq majyp boldu. Igerkidej
çetimiş kilometrge lşy menen vara albaj
qaldy, başqa mergencilerge teñ kele albajt,
toqojdon alş çyşyada albaj qaldy, bir sež
menen ajtqanda baştan ketpes valaaşy ucu-
rady.

Eleskaşy özynyn qyştaşynda qyla turoşan

iş qalbady, tilencilik menen tamaşyn tojduroşusu
kelbedi, al çerdin şaarýndaşy özynyn uular
tarqan olçolorun satyp çyrgen taanyş sooda-
gerine ketti. Baj soodagerler balkim Eleska-
şy qandajda volso bir qyşmat taap verişer.
Taap da verişti. Kolvadan Pecoraşy qajyqty kø-
tøyp øtkerø turoşan çerde da bolduñbu — deşti
soodagerler. Anda, Studenoj darijasýnda qyşto
var, — sen oşol çaqqa varyp qarool volşoncu.
Çumuştun vaary qyşynda şana volot: kerben-
cilerdi tozup alyp çana uzatyp qojosuñ, andan
kijin çyl ajlana tamaşandy qlyp çata beresiñ.
Tamaq-ooqatýndy, kijimiñdi çana mergencili-
giñdin vardyq kerekteşsyn verip turavşy — qyş-
tooşy çaqyn çerlerde mergencilik qlyp tura
beresiñ.

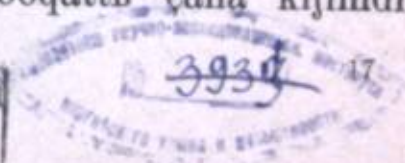
— Sizdin urmatýñzyşy braaşybraaqqa, dep
Eleska vashyp qaldy. — Qyştoonun ar taravýn-
da çyz çaqyñmøşy sejin el çoq, çajýnda volso
anda vara albajşyñ.

— Bul senin işiñ, syjonyñdy tандаşyn:
yjde çatyp acqa ølgyñ kelevi çe qyştoodo mýr-
za volup çaşaşyñ kelevi...

Eleska ojlop turdu da, maşul boldu, sooda-
gerler Eleskaşy tamaq-ooqatý çana kijimdi

2— Studenojdo qyşto.

Библиотека Иркутского Филма
Академи Наун СССР

bir çылаја ојана веришти. Мындан кийин Елеска қыштоодо мергencilikten çана вальқ қармоодон тарқан ақсаына варадырны өзу сатыр алуоја туура келди. Ошентип, ал тоқойдо çаçaј verdi. Çы artынан çы өтты. Елеска қарды, ал өлум саатъ келgende көмуугө ес kim тавылбайт ојо деп ојана қорқту.

2

Али кервender келгеге сејин dariја тоңојон қоқ, бул арada cal бир necен çолу мергencilik қылыр келди.

Тоқој қара воору алда қасап ele çetilgen ele, вироқ апы атыр ивара волуоја арзыйбайт. Себеви çылууда апын ети визулуп қалат. Кервenciler менен келген satuucular calдып қара воорлорун ар қасап айғырға қанааттаныр ала туројан, себеви бул çайнда ысықтан тез визулбай туројан мықты қара воорлор volo туројан, бул ваарынан да çақсы, себеви Studenoјдо атылојан қара воорлор Паризге сејин çете туројан. Ал қара воорлорду Cerdendaоы соодagerлер сатыр алыыр, Moskvaоја çiberiше туројан, Moskvadan ал қара воорлорду көр-көр топтор менен cet elderge çiberiше туројан.

Cal өзүнүн ујунун тегерегиндеги çырма сақымтоја сејин волојон çердеги ар бир çыясатъ vile туројан çана çайнда ele қара воорлордун баларан çојара туројан çерлерин: алардын қайда қоно туројандырып çана çайла туројан çерлерин велгилер қојо туројан. Баларандар çықанда ele, ал, ар қайсы ујада қанцадан екендигин vile туројан, вироқ ал өзүнө бирөөн да еseptecy емес, себеви бул ең қымбаттуу товар волуцу çана ал апын усун өзүнө — ең қымбаттуу товар, дағы çана пытыра ала туројан. Выйлық мергencilik қадимкидеј емес, вақыттуу волуп келди, cal кервender келгеге дејре ele отуз çыпту дajардап қојду çана ал кын ысыр, апын илеви urup кетпегеј ele деп қорқууцу. Мындaj çылуулуқ Studenoјдо сејрек волор ele, вироқ волушу да мүмкүн ele.

Cal itine, биз екөөуыз emi керек-çарақтаръ вьзды алуоја çeterlik дajардадық, — деп, iti екөө киши менен сыјлөшкөндөј сыјлөшө туројан. — Кервenciler eгин апыр Pecoraоја вараңанца, биз өзүуызге ооқаттықты иштеп алабыз... Ең бақысы — тuzду көуырөөк алыс керек. Eгерде биздин тuzубуз волсо, Cerdьндын өзүнө дејре бизден вай adam волбойт.

Cal tuz tuuralu ar qacan syjlөөcy. Egerde tuz bolso — turmuş ојана emes, bejiş volot. Azыr valьqtь өзү үсүн ојана qарmajt, qaloжа-нып quroжатat, — мындај quroжатqan valьqtьн vaasь qanca dejsiñ? Tuz bolојondo, anda al pecora kesipcilerindeј valьqtь tuzdamaq çana azыrқыја qараојanda eki ese көvүрөөк aqca almaq. Biroq tuz qыmbat volucu, tuzdu сыјырма puddap dajardar ele, — аоја мыпсалық aqcaны qajdan alat, tapqan aqcasь tamaоы менен kijimine араңдан zorojo çetyуcy.

Ajығqca cal, petrovkada çajқы іші vuоју иu-лоосун ajoocu, çаңь et tez vuzulat, eki ele kyn vuоју etin çecy, eki kynden kijin taştoodon vaşqaoја çaravajt! Vuојunun etin quroжatsaң сы-ојactaj volup qalat.

Studenoj toңdu. Toonun muzdaq suusu көpkө ceјin toңvojt, andan kijin muz ar çerde toңboston qaloжан çerler теşik volup turat. Bul çerden сыqqan vulaqtar oројup turoжан çer volot. Cal çаңь valьqtardan da zapas қыldь, bulardy azыr qara voorlor сыjaqtuu toңdurup qoјуuоја da volot. Uvaqtьнып azдыоы ојана çaman balaa volup turat. Kervencilerdin kelgenin qara da tur.

— Muzgarko, çaqьnda vizge oоqat kelet.

Durusun ajtqanda, calдып nanь suuq тыşkyce tygөngөн volucu çana al qaloжан qara vuudaj ununa quroжаq valьqtьн çаныложан etin aralaş-тыруucu. Çaloжыз ојана etti, çe valьqtьн өзүн

oşana çeşke mymkyn emes. Yc kyndөн kijin oozоо алып volвој turoşan volot. Albette, samojedder çana voguldar valьqtыn özy menen oşana tojunuşat. Alar vuşа уjрөнүşkөн, orus elinin kişisi, oşonduqtan alardaj volo albajt. Kytpөгөн çerden ele kervenciler kelip qaldы. Cal uqtар çatqan ele, çyktөр qьсыrlар, qьjыqьrьqtар uşulup qaldы:

— Ej, авьşqa, tiryуsуңву? Qonoqtordu qавы qы, көгуşрөгөнүvуызgө көр иваq voldu oşо.

Calды, ваарьнан да артыоьбраaq Muzgarkonun qьmvattuu qonoqtordun kelişin vajqavaј qalyşь taң qaldыrdы. Al ar qacan kervenderdi eki caqьrьm ьraaqьqta ele sezip qojuucu, vugyn vilvej qaldы. Al attardы yrup qarşь aluu yeyn tьşqa çygyrup сыqqan çоq, ujalоşansьp eesi çatqan taqtajдыn astьna kirip алып davьşьn сыоşarvastan çatьp aldы.

— Muzgarko sen aqььндасыңвь? — деп cal taң qaldы.

— Kervender kelgende uqtар qaldың! Aj, bul çaqşь emes!

It taqtajдыn astьnan сыоşьp, eesinin qolun çalady da özyn özy kynөkөр sezip, qajra çaşьrьndы.

— Ex, qarьp qaldың: çьt ala albajşьң çana sol qulaşь da ecteke uqrajt деп cal qajşьrdы.

Kervende cirkelişken elyy cana var volucu. Serдыn soodagerleri Pecoraşа birinci tyşkөн çol menen egin, tuz, ar tyrdyy aзыq-tylyk, valьq uuloo aspaptарьн çiverişip, andan çaңь valьq алып ketişcy. Bulardын işi eң şaşьlyşь volucu, sevevi pecora valьqtарьн murun алып qaluu ele, — Pecoranьн qьmvat vaaluu semga valьşь çyrup çatqan kez ele. Kervender qьjьn çoldu eki çumada aјlanьp сыоşuuşа kerek ele, jamşcikter attарьн toјduroşan иваqta oşana, attарь dem aloşanda oşana uqtaşcy. Ajьqca qajra ketуyгө şaşьşа turoşan ele, — anda uqtoоşо da tuura kelvej turoşan.

Voloktun çolu, ajьqca too çolu qьjьn volucu. Çol çaman, taştuu, canalar temirlengen emes, darijalardын ar çerinde muzdun ystynө suu сыоşьp, suu çuup ketip, oјulup qaloşan. Anda dalaj çaqşь attar apat volоşon, adamdarоşа ec qajda iştebegendeј qatuu iştөөgө tuura kelcy: çyкtyу canань özdөry tooşо сыоşaruuşа, ань suudan syjрөр сыоşuu, qaşьmalardan tartьp сыоşaruuşа tuura kelcy. Kolvinskij jamşcikteri

çana mьndaj qarşystuu kirişcy, sebewi alardь Pecoraçja çoqculuq ajdacu.

Qьşьnda Studenojdo kerbender dem alьp ala turoçan: attardь eki saattьq tojduruu orduna, mьnda toluq төrt saat dem aldьra turoçan. Cal kazarmalardь aldьn ala çьltьp qojuucu çana jamşcikter, attarьn çөpkө qojur, seki ystynө jamşciktin ölyk ujqusu menen uqtoo ycyn qulaşa turoçan. Birinci çolu Pecoraçja kelуycy çaş prikazeik çana uqtaçan çoq. Al caldьn yjyndө oturur, cal menen aңgemeleşti:

— Qarьja, saçja toqojdo turuu qorqunuc emespi?

— Emneden qorqojun? Bizdin yjrengөн işibiz. Toqojdo өskөнbyz.

Qantip qorqojsuң: toqojdo bir çalöьz özyң...

— Menin itim var. Oşentip al ekөөbyz ubaqтьnь wat өtkөrөbyz. Qьşьnda qarьşqьrlar kycsyzdөndyret, al maçja qarьşqьrlardьn qonoq volur kelişi çөnyndө aldan bildirip turat. Al sezet. Al qarьşqьrlardь özy qьjмьlөja keltiret. Qarьşqьrlar anь qacьrьp qaloçanda, men alardь mьltьq menen varsьldatam. Aqьlduu it: kişice syjlөj çana alvajt. Men anь menen ar

qacan syjlөşөm,—volboso sөzdy da unutup qojuuma mymkyn.

— Qarьja sen munu qajdan таар aldьң?

— Kөp voldu, on çьldь sanasaң volot. Qьşьnda rozdestvo aldьnan, men toodo los uular çyrөm. Menin alda qacan kolvьdan alьp kelgen kycygym var ele. Mejli, ecteke emes, al qьjьn it ele: çьrtqьctь da aldь, quştu da, tьjьn da izdedi,—vardьöьpьn teң çazasьn verdi. Bir kyny oşol itim menen toqojdo kele çatam, aңöьca ele mьna uşul Muzgarko qaq aldьman cьmьn qujun volur curqar kele çatat. Men cocur kettim. Bizdin kesipeilderin itterinin adatь eesine erkelegendej, taanьş emes adamçja erkelebejt, bul volso tupa tuura maçja qaraj vet aldь. İştin çajьnda emestigin vajqaj qojdum. Al volso maçja avdan aqьlduuluq menen qarar özy varçan sajьn uzaçьraaq alьp vara verdi. Ojuma emne kelsin, alьp keldi! Bir çajьq cьrьrьqtardan toquloçan alacьq көгynөt, alacьqtan bir az par cьöьp turat. Çaqьndar vardьm. Alacьqtьn, icinde bir vogul çatat, ooru volso kerek, özynyn artelinen açьrap qalьptьr. Ъrasьn ajtqanda: ölym astьnda eken. Uuda çyrgөndө al ooruçja caldьöьp qalsa kerek. Başqalar açja kyjvөj, taştар

ketişken көrynөт. Meni көгүр авдан сыжынып кетти. Өзүнүн тили кырмаөгө келбейт. Syjlөj туроҗан сөзүн қолу менен җандар тышындырды. Al, маоҗа мына ушұл ит менен батасын берди. Menin алдында өлды, мен ань қароҗа көөмп, устын сырықтар менен җаар, қарысықлар җер кетпесин деп, соң җыоҗас менен вастыгыр қойдум. Ошентип Muzgarko volso маоҗа қалды... Men ань, vogul өлгөн җердеги darijanьн атына атар иттин атын Muzgarko қойдум. It авдан ақылдуу... Al тоқойду аралар җырып кеткенде, андан кийин җырыоҗы менен җырыгыр қара, ecteке тава ал-вайсың. Sen азыр, биз ал тууралу сыжлөсыр җат-қаныбызды билбейт, — деп ойлосың? Al ваарын тышынөт.

— Al emne усын тақтайдын астында җатат?

— Ujalьp қалды, sebebi kervenderdin kelgenin sezbej қалды. Qartajды... Meni eki җолу ажуудан сақтар қалды: ажуу маоҗа умтулуп келгенде, ал ажууну тоқтотту. Пҗери мен кысым бар са-оҗымда ажууоҗа җаа менен сыошусу элем, бир кыну мені җарадар қылоҗандан кийин, мен мы-тық менен ажууну қулата туроҗан boldum. Ань менен билip көрысуу керек, ал mitajьm җыртқыс.

— Qысында бул уйдө отуруу көңылыз сыоҗар.

— Yjronьşkөн iş... majram kelip қалоҗан кындөрындө albette көңылызырөөк.

Bul prikazcik җақсы бала екен, өзы җақ, вар-дық нерсени bilgisi kelet. Eleska мындай адам-оҗа сыжынды җана өзүнүн тоқойдо җалыбыз җа-сар, васынан өткөргөндөры җөнындө вардыоҗын сыжлөр берди.

— Syjyktyy киши, көктөмдө җылуу деңизден қуштар учуп келгенде, менin majramьm volot. Alардын көр-көр volup учаны ал: tim ele buluttaj volup asmandь qaptap ketet...

Studenoj воjunca алар авдан көр. Quштардын ар бир тыру volot: өрдөктөр да, қаз да, ызоҗыт-да, ақардақтар да җана гagarлар да толуп җатат. Таң атарда сыоҗыр қарасаң, Studenojdun бетинде tim ele ыңқыр турушат. Kelgin quштardan җақсы җандық җоқ. Көр миңдеген сақымдардан учуп келишет, алар да җарҗасат, көңылдөры айныт, теzi-reek бир җерге тысуыгы сыжынып умтулушат. Учуп келгенден кийин ele бир — eki кын dem алыр, анан уја җасооҗо киришет. Men bolsom өзымсө васыр җырып, ваарын қарар сыоҗам. Alардын қуҗу-қуҗу etip сыжлөшкөнусы! уҗасың, уҗасың, бир кезде көзыңө җақ аласың. Kelgin quштар қандай сыжyktyy... Men алароҗа тижбейм. Alар ујаны

uşundaj qooz çasaşat, adam balasъ da andaj çasaj albajt. Andan kijin enesi balapandarъ menen Studenojdo syzё vaştaşat... Suluuluq, quваньетьq... syzyşet, cymuşet, qarqьldaşat ..

Мьндаоъ ucup kelyucy quştarдьн esevi çoq. Bytyn çaj, majram menen oтыp ketet, kyz tyşer aldьnda quştar top-top volup coşula vaştaşat: saparoşa ubaqtъ çetip qalat. Adamdaroşa oqşor toptoluşat. Өzdөryncө araket qьльşat, şaşьльşat, balapandarьн yjretyşet, andan kijin көтөrylyşet. Tañ erтеñ menen çajlarьнnan qozşoluşat; çol vaştoocularь aldьnda ucat. Alardьн, ketpej qalcuularь da volot: salamattьoъ pacarlarь, çe kee tuuloşandarь. Alardь qarap tursañ vooruç acьjt. Becaralar, çanьнnan top-top volup ucup çatqanda curuldar qalьşat.

Studenojdo vardьoъ arь-beri cevelendep çyryşet. Çaroşa kelip çetkenge dejre syzyşet, andan kijin ermender arasьnda aylanьşat. Men anan alardь qьzoşanьc menen atьp alam. Emnege alardь ajap turasьñ, vaarь bir olyşet da Aq quular volso, mьnda sazдыqta uja salьşat. Ar qajsь çandьqтьн özyncө araketi, özynyn işi. Men bir oşana nersege kemcilmin tuuşanьm: jamşcikterden bir çьldan veri bir qoroз alьp

kelgile, dep surajm. Qьşьnda, tyn cegi çoq uzun volot, qorozum volso, qajsь maal voloşonduşun ajтьp, qьjqьrьp turar ele.

— Emki çolu men özüm avdan çaqşь qьjqьroşьc qoroз alьp kelip verejin qarьja.

— Aj, tuuşanьm, oşentsen, avьşqanь urmattoşan volor eleñ! Anda viz ycөөbyz qandaj çaşar elék! Qьşьnda memiregen тьнctьq vaştaloşanda, qandaj көnylsyz, eger qorozum volso, anda көnyldyy turar elem. Qoroз çөнөкөj çandьq emes oşo, saattь ajтьp vere turoşan vaşqa ec kim çoq. Adamдьн kerektөesy ycyn qoroз çaratьloşan da.

Prikazciktin atь Tlegont volucu. Al, cal Eleskaşa nan, tuz, çañ көjnөk çana oq-darь qaltьrdь. Pecoradan veri qaraj qajtqanda al, caloşa velek alьp keldi.

— Avьşqa men saşa saat alьp keldim,— dedi vaştьqqa saloşan qoroзdu caloşa verip çatьp, көnyldyy oşana.

— Ax menin bir voorum, menin berzentim! Men saşa emne dep raqmat ajtam? Çyr emese, qudajdan emne tilesen, vaarьн versin. Balkim özyñe qajdan volso da, bir kelinek көzdөгөн cьoşarsьñ?...

Oşondoј balaa mende var qarǵja — der şat-
tanǵr, sarǵ tarmal cactarǵn silkir çoop berdi.
Tlegont — Serdında qoj kězduy eki qǵzǵa çoluq-
tum, alar meni bir qaroo menen sǵjǵrǵlar
alǵstǵ... Qoş, aman-esen qalǵǵz!

Emki kyzde kelişiqe, daǵǵ Pecoraǵa çene-
ryne qoluqtuǵ ysyn sobelka vaǵǵr qojom.
Mende belgiler qojon birəə var.

Kerven özy kelgen çoluna qajra ketti, cal
qoroз menen mında qaldǵ. Qandaj şattǵq! Ta-
çsǵ qǵr-qǵzǵ, ala qoroз yǵdyn icinde çyr-
gənde ar bir çyny çylydar, qubulur turat.
Tynkysyn anǵn qǵjǵrǵanǵ qaj... Mǵna şattǵq
çana qubanǵe qajda! Eleska ar kynu erte me-
nen qorozu menen syjleşet, Muzgarko alardǵ
tǵşar turat.

Emne ьzaǵ kelevi qarǵǵǵǵ ysyn? — der
Eleska itin ьzalantat. — Senin kesivni yzyş çana.

— A mǵna sen qoroзcosunan qǵjǵrǵǵn!

Cal, Muzgarkonun qaralançanǵn vajqadǵ. Ar
dajǵm vaşǵn təmen salǵr çyre turçan boldu.
It oorusa kerek. Jamşikterdin kəzy tijgen
bolso kerek.

— Muzgaroşka, saçja emne boldu? Qajǵş
çeriǵ oorujt?

Muzgarko taqtajdǵn astǵna kirip, buttarǵnǵn
ystyne vaşǵn salǵr, kəzdəryn çana irmejt.
Caldǵ kyjyt vastǵ. Kyrpəgen balaa qajdan keldi.
Muzgarko bolso ecteke çevejt, icrejt, yǵr da
qojvojt.

Muzgarko qujrucǵun sǵjraǵdatǵr, təşy
menen syrylyr eesine kelip, anǵn qolun çala-
çǵlar, aqǵrǵn çana qǵşǵlar qojdu.

Ox, iş çaman volçon eken ço!

3

Studenoido şamal gyyldəjt, qarlar yjmək-
təlet, toqojlor ac vəry uluçandaj şuuldajt.
Eleskanǵn yǵyn qar taptaqǵr vasǵr qalçan.

Anǵn çalçǵz moru çana kərynet, andan
kəgylyr tytyn çana çalqoolonur çəçǵr turat.

Eki çumadan veri toqtoosuz voroon soçot.
Eki çumadan veri cal əzynyn yǵynən çəçja
alvaj, oorulu itinin çanında olturat. Muzgarko
bolso çatat, araç çana dem alat: Muzgarkonun
əlymy çaqǵndar qaldǵ.

— Menin merzentim... — dejt da vajquş cal
ǵjlajt, əzynyn aq neettyu dosun əvət. — Menin
bir voroom... Ajtǵş, qajǵş çeriǵ oorujt?

Muzgarko vaştaçǵdaj ele çoop bervejt. Al

өзүнүн өлүмүн алда качан эле сезген, ошондуктан uncuqrajt... Cal ыjlajt, arь veri araket tenet, çardam берүүгө қолунан ecteке kelbejt: өлүмгө darь çоқ.

— Ox qandaј balaa tuş keldi!

Caldьn aqьrь ymyty Muzgarkodon bytty, al ycyñ өлүмдөн vaşqa ecteке qalojan çоқ. Emi maça kim тьjn cьcqañ izdep таар vermek, kim qьrəooldu aјdar cьəьp берет, kim vuçunu таар берет? Muzgarkosuz өлүм — qorquñuctuu acqacььq өлүм. Nan zapasь араңдан zorojo kreş-cenijaça çetet, andan kijin өлүм... Boroon gyyl-dejt, cal bolso өзүнүн Muzgarko менен qandaј çaşaqandьəьп, uça qandaј cьqқandьəьп, qandaј olço tapqandьəьп estejt. Itsiz varar çeri qajsь? Anьn ystynə qarьşqьrlar... Bul qorduqtu sezişkendeј yјdyn tegereginde ulu-çandaј volot... Tañ atqanca ulup cьəьşat. Alardь qorquta turojan, ytyr alardь aldar, mьltьq astьna aьp kele turojan ec kim çоқ...

Şatun-ajuu anь qantip muuntqandьəьп cal estedi. Şatun dep kyzyndə yñkyrgə kirip çatpastan toqojdo tentip çyrgəñ ajuunu aјtat. Mьndaј şatundar—avdan qorquñuctuu çьrtqьc volot. Mьna emi caldьn zapasьnьn çьtn bilip

aьp, anьn yјynə ajuu kelyucey boldu. Tyñ kireri менен эле ajuu çetip kelet. Eki çolu yјdyn төвөsynə cьəьp aьp, coñ tamanь менен qardь kutyretyr qaldь. Bir kyny kazarmanь eşigin çulup aьp, caldьn zapas qььp qojçon valьəьnan bir tovon aьp ketti. Şatundar Eleskanьn çьtn aьp qalьştь. Caldьn aça, anьn şoqtuçuna avdan acuusy keldi, mьltьəьп çaləьz oq менен oqtop aьp, Muzgarko менен qoşo qoroço cьqtь. Ajuu, cal atuuça qamь-çanca şap etip vasa qalojan эле, oşondo caldь Muzgarko saqtap qaldь. Muzgarko ajuunyn art çəəьnan kelip aьp qalojanda, caldьn cetke ketpeј turojan oçu ajuunu qulattь. Mьndaј ucurlar avdan көр boldu. Caldь it dalaj iret saqtap qaldь...

Muzgarko qьştьn cьqьldap turojan kezinde, rozdestvonun aldьnan өldy. Bul oquja tyndə boldu. Eleska өзүнүн taqtajьnda yrgyləp oturojan эле. Bir nerse caldь sajьp alojandaј boldu. Cal ordunan sekirip turdu da, cьraq çəəьp, itke çaqьn keldi.—Muzgarko өlyp qalojan эле. Eleskanьn çyregy şuu ete тыştь! Bul caldьn өз өlymy менен teñ boldu.

Baqtьsьz cal өlyp çatqan dosun өөр... —

Muzgarko, Muzgarko der, qıjqbr ald. —
Emi menin sensiz kergen kynum ne volot?

Eleska itinin ulygyn qarşqrlar çer ketpesin der, kazarmañn icine kœmp sald. Çerdi ye kyn qazbr, kœr dajardap, ɵzynyn anbr tuura dosun ɔlar-ɔlar kœmdu.

Cald ar dajm tynde ojojoto turojan çalœbz qorozu qald. Eleska ojœonso ele, Muzgarkonu estejt. Oşondo çyregy qbsbr, dem ala alvaj qalat. Syjœşuygœ ec kim çoq. Albette, qoroz — qbzqtuu quş, qandaj bolso da quş bolœonduqtan ecteke vilbejt.

— Qajran Muzgarko! Eleska kynynœ bir nece çolu estejt, qolunan vardbq dœœety qular vara çatqandaj sezilet.

Kedej kişilerde ɵzynyn qajœbsn iş menen unutuœa tuura kelet. Oşondo ele boldu. Nandn zapas̄ ajaqtap kele çatqandbqtan Eleksa ɵz vaş̄ tuuralu qam çœşke ubaq çetti. Aœa yjunde qalojanda yjdyn avas̄ çetpej turojandaj boldu.

— Mejlî vardbœbn taştajm da Kolvbœa ketem, çœ Serdbœa ketip qalam dedi — cal.

ɵzynyn çaş̄ kezindegi vuœu quœjan lbzbsn œndodu, veş̄ kynge çeterlik zapas ald, arqa-

сьна асьр алды да, Muzgarkonun myrzösy menen aqьrьqь çolu qoştoşur çoloşo tyşty. Eleska qorozdu çaloşьz taştap ketyyny qьjvadь, qorozdu qoşo aьp алды. Cal taştuu tumşuqtan etkөndөн kijin, özynyn үjynө qajьrьp qarap алды да, toqtono alvaj çaşьды: аньн özy turoşan çьluu vureu qaldь.

— Qoş, Muzgarko...

Qьştoodon Kolvьşa varuucu çol avdan qьjn ele. Eñ murda Studenoj menen lьzь vajlanьp ötyuge tuura keldi. Bul çol çeñil boldu, biroq mьndan kijin toolor vaştaldь, cal vat ele carcar qaldь. Çaş caşьnda toolordo vuşudaj curqacu ele, aзыr volso çьjьrma caqьrьm çerge çetpej çatьp carcar qaldь. Emi uşul çerde çatьp ölyudөн vaşqa çol qalvadь... cal tereñireek qьpьp qardan cuңqur qazды да, сьrьqtar menen төşөр ot çaşьp, асьньp aloşan азыşьnan çep, tamaqtандь, dem aloşьsь kelip çanvaştaj ketti.

Qorozdu yşьvөsyn dep асьноşan nersesi menen çaar qojdu... Carcaşьndьqtan al vat ele uqtap ketti. Al qanca uqtaşьnanь bilgen çoq, qorozdun qьjьrьşьnan cocur oşoşnur ketti.

„Qarьşqьr“... degen oş calды qaptadь.

Cal ordunan turuuşa umtuldu, biroq bireө çip menen vajlap qojöşondoj ordunan ketөyle alvadь... Kөzyn da aca 'alvaj qojdu... Qoroşu daşь bir çolu qьjьrdь да, tьne boldu. Oşondo qorozdu, calдыn асьньp aloşan азыqtarь menen qoşo cuңqurdan qarьşqьrlar aьp ketişken ele. Cal ordunan turuuşa umtulat, vardьq kyey menen umtulat da qulaşьna taanьş ittin yrgөny uşuloşansьjt. Qajdандьr çerdin асьнnan Muzgarko yrup çatqan сьjaqtanat. Oova, bul Muzgarko... Al çaqьndap qaldь. Özynyn icke sezgiçigi menen iz quup kele çatat. Mьna emi al çaqьndap qaldь, cuңqurdun cetine kelip qaldь... Eleska көzyn асьp qarajt; сьn ele Muzgarko, Muzgarkonun çаньnda, vajaşь cal, özy qar menen көөmp qojöşon Muzgarkonun vaştaşь eesi, vajaşь vogul turat. Sen uşul çerdesinьi qarьja? — dep surajt da, vogul özy kylyp qojot. Men seni izdep keldim... Suuq şamal şuuldadь, pixtalar çana qaraşьjlar-da çавьloşan qarlarды ucurup, ölyk Eleskanьn ystynө çavat, аньн ölygyn көөmp çaşьrat, erten menen аньн yңkyrynyn tegereginde iz da qaloşan çoq.

Çоортuu редактор ОРОЗАЛИЈЕВ К.

Техредактор ГАЈФУЛЛИН Н. А.

Çоортuu корректорlor { МАМАКЕЈЕВ Т.
 { ҚАСЫМОВ З.

Сыңғысна çоортuu АРАЛБАЈЕВ А.

Терыгә 15/ХІІ 39 ç. әерилди, Басууға 2/IV 39-сы қол қојылду. Қарғаздын formatъ
62X94. Бір басма табақта 25000 тамға. Бардығы 2²/₃ басма табак. Қырғызстан
№ В—45. Наряд № 0434. Тиражъ 10125.

Қазан. Дзержинский 3, Татполлграф. ФЗУ Мектеал.

ПР. 100. ЕНУ

Д. МАМИР СИБИРЯК

ЗИМОВЬЕ НА СТУДЕНОЙ

На якутском языке

КИРГИЗСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО

ФРГЫС

3923

КАЗАНЬ